

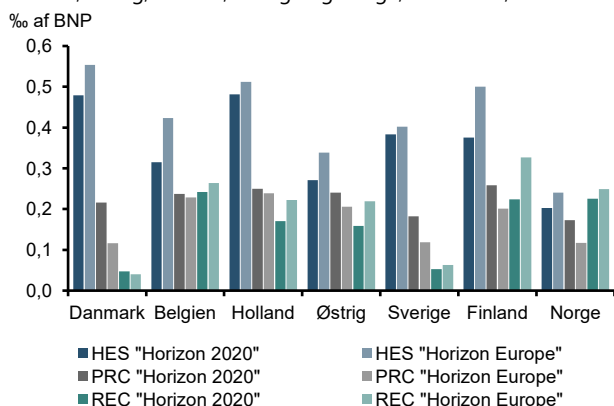
Styrk Danmarks deltagelse i europæiske forsknings- og innovationsprogrammer

Danmarks deltagelse i EU's forskningsprogrammer, herunder Horizon Europe og den Europæiske Forsvarsfond, øger kvaliteten af dansk forskning og innovation (Fol). Det er godt for dansk Fol, og for Danmarks økonomi, at videncenterne indgår i international konkurrence og efterfølgende samarbejder. Danske universiteter hjemtager flere EU-midler end de fleste universiteter i EU, men private virksomheder og ikke-kommercielle forskningsinstitutioner hjemtager færre midler end mange af deres kollegaer i EU. Dansk Fol kan styrkes, hvis den del af de danske forskeres og virksomheders forventede EU-hjemtag, der overstiger Danmarks bidrag til EU's forskningsprogrammer, ikke modregnes i det offentlige forskningsbudget eller tilbageføres til det danske Fol-system.

Danmarks EU-hjemtag

Med et budget på 95,5 mia. € for perioden 2021-2027 er Horizon Europe det største europæiske program for støtte til Fol. Horizon Europe afløste Horizon 2020 med et budget på 80 mia. € for perioden 2014-2020. Den Europæiske Forsvarsfond (EDF) har et budget på 8 mia. € for perioden 2021-2027.

Figur 1 Sektorspecifikt Horizon-hjemtag for Danmark, Belgien, Holland, Østrig, Finland, Sverige og Norge, % af BNP, 2014-2022.

Anm.: HES: Videregående uddannelsesinstitutioner, PRC: Private kommercielle virksomheder, og REC: Ikke-kommercielle forskningsinstitutioner
Kilde: Europa-Kommissionens eCORDA-database, EuroStat og egne beregninger

Danske universiteters hjemtag fra Horizon 2020 som promille af BNP var højere end eller på niveau med hjemtaget i Sverige, Finland, Belgien, Østrig, Norge og Nederlandene. Det er siden steget og universiteternes hjemtag fra Horizon Europe er nu det højeste blandt de syv lande. Danske virksomheders hjemtag af Horizon 2020 midler var derimod lavere end i de øvrige lande med undtagelse

af Sverige og Norge og er faldet yderligere under Horizon Europe. Endelig har danske ikke-kommercielle forskningsinstitutioner, herunder de Godkendte Teknologiske Serviceinstitutioner (GTS-institutioner), sektorforskningsinstitutioner og andre, i begge perioder haft et lavere Horizon-hjemtag end i de øvrige lande.

Stop modregningen af EU-midler

I de seneste år er der fra flere sider rejst kritik af modregningen af danske forskeres EU-hjemtag i Danmarks offentlige forskningsbudget.¹ Det skyldes, at danske forskeres forventede EU-hjemtag, der overstiger Danmarks bidrag til EU's forskningsprogrammer, indgår i beregningen af det offentlige forskningsbudget, jf. boks, og at det offentlige forskningsbudget siden 2016 har udgjort omkring 1 pct. af BNP. Dermed bliver den del af det forventede EU-hjemtag, der overstiger Danmarks EU-bidrag, og som kan tilskrives kvaliteten og relevansen af dansk forskning, modregnet i det offentlige forskningsbudget.

Det danske beregnede bidrag til og forventede hjemtag fra EU's forskningsprogrammer:²

Danmarks bidrag til EU's forskningsprogrammer er indeholdt i den samlede danske EU-medlemskabsbetaling og der er derfor ikke budgettal for Danmarks bidrag til EU's forskningsprogrammer. Det kan derfor beregnes som den danske finansieringsandel af EU's samlede budget.

Det forventede hjemtag fra EU's forskningsprogrammer udregnes med afsæt i Danmarks gennemsnitlige, årlige hjemtagsandel i den seneste afsluttede EU-budgetperiode. Danmarks forventede hjemtagsandel hvert år i perioden fra 2021 til 2027 udgør 2,23 pct. og er beregnet med afsæt i den gennemsnitlige, årlige hjemtag for perioden 2014 til 2020. Det forventede EU-hjemtag justeres således ikke fra år til år, som man måske kan forledes til at tro af debatten.

Danske forskeres og virksomheders forventede årlige EU-hjemtag var i gennemsnit ca. 325 mio. DKK højere end Danmarks bidrag til EU's forskningsprogrammer i perioden 2015-2023. Det forventes at være ca. 400 mio. DKK højere i perioden 2024-2027.³ Stoppes modregningen af EU-hjemtaget vil forskningsreserven øges tilsvarende. Det vil styrke de danske Fol-miljøers incitament til at deltage i EU's forskningsprogrammer.

Danmark kan med inspiration fra Norge også tilbageføre midlerne gennem eksisterende og nye ordninger, der

yderligere kan styrke danske forskeres og virksomheders incitament til at søge EU-midler.

Forhøjelse af EUopSTARTs tilskud til koordinatore

EUopSTART er en dansk tilskudsordning, der støtter udviklingen af projektideer og etablering af internationale forskningskonsortier forud for en ansøgning til Horizon Europe og den Europæiske Forsvarsfond.⁴ Koordinator og partnere kan få dækket op til henholdsvis 100.000 og 75.000 DKK.⁵ EUopSTART har en årlig pulje på ca. 21 mio. DKK. Tilskuddet kan søges af alle. Ifølge en evaluering af EUopSTART øger det antallet af EU-ansøgninger, men ikke ansøgningernes succesrate med undtagelse af SMV'ernes succesrate, der næsten fordobles.⁶ I 2022 ansøgte 234 EUopSTART om tilskud som koordinator, hvoraf 184 modtog en bevilling. Virksomheder, GTS-institutter og hospitaler udgjorde ca. 45 pct. af bevillingsmodtagerne og langt hovedparten søgte og modtog det maksimale beløb.⁷

Norges Project Establishment Support (PES) uddeler også midler til projektudvikling, positionering og kompetenceløft for at understøtte Norges EU-hjemtag. Koordinator kan imidlertid søge PES om ca. 320.000 DKK til Horizon Research and Innovation og Innovation Action-ansøgninger og ca. 130.000 DKK til Coordination and Support Action-, Public Procurement of Innovative Solutions- og Pre-Commercial procurement-ansøgninger.⁸

Danmark kunne som Norge forhøje beløbsgrænsen for tilskud fra EUopSTART til koordinatore med f.eks. 150.000 DKK. Hvis der som i 2022 uddeles 184 bevillinger på det maksimale beløb skal EUopSTARTs pulje øges med ca. 12,5 mio. DKK årligt. En højere beløbsgrænse må forventes at øge antallet af ansøgninger.

Tilskud til finansiering af afledte omkostninger

Forskningsinstitutionernes medfinansiering af Horizon-projekternes afledte omkostninger udgør en væsentlig barriere for danske forskeres EU-hjemtag. De afledte omkostninger omfatter udgifter til administration, laboratorier og husleje. Horizon Europe yder tilskud hertil svarende til 25 pct. af de direkte omkostninger uanset institutionstype. Den del af de afledte omkostninger, der overstiger EU's tilskud, skal forskningsinstitutionerne selv medfinansiere. Hvis institutionerne ikke kan allokere midler hertil, kan forskerne ikke ansøge om EU-midler. Det forekommer ved universiteter og GTS-institutter.^{9,10}

Danmark kan forbedre vilkårene for danske miljøers hjemtag af Horizon-midler ved at finansiere en del af de udækkede afledte omkostninger. Danmark kan her lade sig inspirere af den norske Retur-EU-ordning, der giver tilskud til dækning af en del af forskningsinstitutionernes udækkede afledte omkostninger svarende til mellem 33,3 og 50 pct. af de samlede midler fra Horizon Europe.¹¹

Tilskuddet til danske forskningsinstitutioner kunne tage udgangspunkt i forskellen mellem Horizon Europes overheadsats og de danske offentlige fondes overheadsats på 44 pct. til danske universiteter og sektorforskningsinstitutter.¹² Danske forskningsinstitutioner ville dermed få et ekstra tilskud svarende til 19 pct. af Horizon-hjemtaget. I 2022 hjemtog danske forskningsinstitutioner i alt 1,9 mia. DKK, hvoraf ikke-kommercielle forskningsinstitutioners hjemtag udgjorde 8 pct. Ved et hjemtag på 1,9 mia. DKK ville indførelsen af denne ordning kræve et løft på 370 mio. DKK. Derudover vil en højere beløbsgrænse for EUopSTART-bevillinger og en resultatbaseret tilskudsordning som Norges Retur-EU-ordning forventeligt øge forskningsinstitutionernes Horizon Europe-hjemtag.

De to forslag ville forventeligt kunne øge Horizon-hjemtaget, og placere danske miljøer endnu mere centralt i det europæiske samarbejde. Det anslås, at de to forslag kan resultere i et tilskud på omtrent 400 mio. DKK afhængig af den afledte stigning i Horizon-hjemtaget og størrelsen på Horizon Europes årlige pulje. Det svarer til nærmelsesvis til forskellen mellem det forventede EU-hjemtag og det beregnede EU-bidrag i dag. Hvis tilbageførelsen af midlerne til det danske Fol-system styrker Horizon Europe-hjemtaget med 20 pct. i forhold til niveauet i 2022, svarer det til en samlet forøgelse i Fol-midler på ca. 1 mia. DKK.

For yderligere oplysninger:

Frede Blaabjerg,
Formand i DFIR
Telefon: 21 29 24 54
E-mail: fbl@et.aau.dk

Mette Birkedal Bruun,
Næstformand i DFIR
Telefon: 24 87 46 48
E-mail: mabb@teol.ku.dk

Noter

¹ DFIR. 2021. Årsrapport

^{2,3} Alm. del spørgsmål 236. Uddannelses- og Forskningsudvalget 2022-23.

⁴ Det blev muligt fra 2023 at få tilskud til EDF-ansøgninger.

⁵ Beløbsgrænserne blev hævet i 2023 fra henholdsvis 75.000 og 50.000 DKK.

⁶ CFA. 2022. [Evaluering af Uddannelses- og Forskningsstyrelsens tilskudsordning EUopSTART](#).

⁷ Uddannelses- og Forskningsstyrelsen

⁸ Norges Forskningsråd. 2024. <https://www.forskningsradet.no/en/call-for-proposals/2021/project-establishment-positioning-horizon-europe/>

⁹ DEA. 2019. [Hvordan sikrer vi de bedst mulige økonomiske vilkår for universiteternes forskning?](#)

¹⁰ CFA. 2023. [Evaluering af de danske GTS-institutter](#)

¹¹ Norge Forskningsråd. 2024. [Kompensationsordning for deltagelse i Hori-sont Europa \(Retur-EU\)](#).

¹² De danske offentlige fondes overheadsats for GTS-institutterne er 20 pct. og dermed lavere end Horizon Europes overheadsats.